

L'aigua de Gandesa i l'il·lustre enginyer Antonio Altadill

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Un personatge distingit. Va ser responsable de portar l'aigua d'abastament públic a la capital de la Terra Alta. Ara, l'Ajuntament estudia retre-li un homenatge commemoratiu coincidint amb els deu anys de la seua mort

Les comarques de secà han patit endèmicament la manca d'aigua. Gandesa n'és l'exemple clar. De l'antigor existien dues grans basses per abastar-se, recollint l'aigua de pluja, situades a menys de cent metres de l'emmural·lat que tancava la població. l'any 1577 es va construir la primera font pública, la Font Vella, canalitzant les aigües subterrànies dels Perdigons als Regats. Amb noves secades, l'any 1795, es construí la mina de la Font de Dalt, des de la Font del Blanco. L'escassetat pluviomètrica va obligar a cercar nous cabdals. Pels anys 20, l'enginyer hidràulic gandesà, Sr. Paladella, va projectar un embassament al riu Estrets per portar les aigües a la Ciutat, que no va reeixir per l'elevat cost constructiu. Paral·lelament, hi hagué un altre projecte per baixar l'aigua de la Font de Pessetes, del Port d'Orta i estava construint-se el dipòsit regulador al coll de Sant Salvador i canalitzacions, paral·litzant-se, per manca de pressupost. Però l'any 1927 l'enginyer també d'arrels gandesanes, Eduardo Serrano Sunyer, va construir el pou de la Fonteta i la canalització a Gandesa. I va ser l'any 1956 quan el gandesà, Dr. Joan Bta. Manya, historiador i teòleg universal, va demanar al seu amic d'infància, Ramon Serrano Sunyer, cunyat de Franco, portar l'aigua de la Vall del Frare i construir la xarxa del clavegueram.

Passats uns anys mancats d'aigua, entrà en joc l'enginyer de Camins, Canals i Ports, el gandesà Antonio Altadill, de casa Rallo. Era el primer fill d'una família humil, actius i treballadors, carnisers i tractants de bestiar. Va néixer l'any 1932 i va estudiar a la Salle Bonanova de Barcelona, i en acabar el batxillerat va cursar l'enginyeria a Madrid. Les vacances les passava a Gandesa, amb la família i amics de la infància. Era l'any 80, ja amb el primer ajuntament democràtic dirigit per Joaquim Jardí, quan el pou de la Fonteta s'havia gairebé assecat i li van demanar consells per solucionar la manca d'abastament. Altadill va idear bombar l'aigua amb un tractor dels «xorros»

La Fontcalda de Gandesa és un dels espais més emblemàtics de la Terra Alta. FOTO: JOAN REVILLAS

a la Vall del Frare i d'allí amb una segona elevació es portava a Gandesa. Posteriorment amb els enginyers de la Generalitat va recomanar-los l'obertura d'un pou a uns dos-cents metres del de la Fonteta, davall de la Serra de Pàndols, on va interpretar que al subsol existia un gran dipòsit d'aigües subterrànies. S'hi va construir el pou, i Gandesa disposa de suficient aigua per abastar-se.

Altadill a mitjan juny farà deu anys que va morir a Santander on estava casat i exercia de catedràtic a la Universitat i a la vegada gaudia d'alts càrrecs de direcció a la Confederació Hidrogràfica del Cantàbric. Allí va deixar l'esposa, quatre fills i nou néts, amb els quals passava el mes d'agost a Gandesa. De bon matí s'asseia a un banc de la plaça del Comerç a trenta metres de la casa on havia nascut i parlava amb tothom. Preguntava a la gent del poble; volia rememorar la infància, acabada la guerra civil, quan es va patir fam i els bombardejos havien destruït moltes cases, una d'elles davant mateix del lloc on vivia. Jo mateix, que treballava a trenta metres del banc on s'asse-

ia, parlàvem de temes municipals per la meua condició de polític i regidor. Allí ideàrem el viatge a la Fontcalda on m'explicà els moviments geològics que crearen la gran bellesa de l'indret; les alteracions sísmiques de la muntanya, quan el volcà les mogué verticalment creant el naixement de la font d'aigües calentes, sulfatades que curen els reumes i l'artritis, pujant de 900 metres de profunditat i una cova al costat on un pastor de Prat de Compte va trobar la imatge de la miraculosa Verge, i que fa fer possible que funcionés durant anys el Balneari de la Fontcalda. Amb la seva saviesa doctoral va poder definir que d'aquell lloc tan esplèndid, i que ell estimava tant, amb la Mare de Déu de la Fontcalda, patrona dels gandesans, podia remeiar el problema de la mancança de l'abastament d'aigua de Gandesa. I així va ser.

En una reunió a l'Ajuntament vaig proposar distingir-lo «Fill Predilecte de la Ciutat» i per unanimitat se li atorgà el mèrit l'any 1983. El 1990 a proposta de Josep Vidal (Arsís) va pronunciar el Pregó de la Festa Major, ja amb Francesc Bo-

vé d'alcalde. El seu pregó va ser un clam per Gandesa i la seva gent. Senzill com era ell, sempre al costat dels amics, com Garriga o Antonio del Dimoniet, preguntant coses que anaven succeïnt al municipi. Les obres de millores que s'hi realitzaven, com l'IES, el Jutjat de 1a Instància, el paviment dels carrers, l'asfaltatge del camí de Fontcalda, la reparació del campanar per les bombes de la guerra...

Durant les vacances d'agost, aprofitava les hores del dia per trobar persones, entaular converses, preguntar per uns i pels altres, i sobretot escoltar, com ja començava a una entrevista de Francesc Gras i deia: «M'agrada molt aprendre coses de la gent». Tot ho volia saber del seu poble, conèixer, fins i tot, les xafarderies del que passava, anava al cafè havent dinat, jugava al guinyot, observava i escoltava... Antonio de Rallo era una persona singular, amena i popular que estimava i es feia estimar igual pels humils com pels opulents.

Al pregó de la Festa Major, digué per començar: «Ja ho comprovareu; és senzill perquè mai he si-

gut un estudiós de les coses de Gandesa, a pesar d'estar enamorat d'ella... lo record més antic que tinc és un dia de festa que ma germana i jo estàvem mudats per anar a missa i de cop ens van canviar de roba, ens van fer pujar a un carro... Era el 25 de juliol del 1938... Començava un fet desgraciat... La Batalla de l'Ebre» «Amb els companys de la colla... jugàvem, anàvem al Coll del Ninyo a buscar terra roja i fèiem boles, jugàvem al flèndit, al bolo, al xurro... i ens anàvem a banyar als safarejos dels horts dels voltants del poble». També: «un dia dels més feliços, era anar a la Romeria de la Fontcalda... al vespre em portaven a dormir al Darsís, mos aixecàvem abans de fer-se de dia i amb l'animal i la sàrria anàvem cap a la Font de Dalt... Es-

De bon matí s'asseia a un banc de la plaça del Comerç a trenta metres de la casa on havia nascut i parlava amb tothom. Preguntava a la gent del poble, volia rememorar la infància

morzàvem al Mas del Tronc i sentíem un no sé què al nostre interior en veure la monja, el frare... i les vistes del Coll d'en Canar...».

El dia 14 de juny farà deu anys que ens va deixar i va ser enterrat a Santander on hi vivia amb la seva família. Gandesa ha proposat fer-li un homenatge commemoratiu al desè aniversari de la seva mort. L'alcalde, Carles Luz, i els fills Altadill cerquen una data apropiada per celebrar un record a un personatge il·lustre, «IN MEMORIAM» a una bona persona, molt estimada i respectada, que ha deixat marcada una fonda empremta al municipi que el va veure néixer. Antonio Altadill (Rallo) va ser un gran gandesà i, encara ara avui, ben recordat.